

Opublikowano: OSNwSK 2010/1/1655, LEX nr 844474

**Postanowienie
Sądu Najwyższego
z dnia 1 września 2010 r.
IV KK 133/10
TEZA aktualna**

Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie całkowitego lub częściowego umorzenia kary grzywny, zgodnie z dyspozycją art. 51 k.k.w., sąd winien ustalić i rozważyć:

- czy skazany z przyczyn od niego niezależnych nie jest w stanie uiścić grzywny (ustalenie braku możliwości uiszczenia grzywny następuje w pierwszej kolejności poprzez podjęcie próby wyegzekwowania grzywny),
- czy możliwe i celowe jest wykonanie zastępczej kary ograniczenia wolności lub zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 45 i 46 k.k.w.),
- czy zachodzą przesłanki do całkowitego lub częściowego umorzenia kary grzywny, w szczególności poprzez procesowe sprawdzenie okoliczności faktycznych podawanych przez skazanego.

TEZA aktualna

Przesłanką stwierdzenia niemożliwości i nierealności uiszczenia grzywny i kosztów jest bezskuteczność egzekucji. Stąd też domaganie się umorzenia w całości tych należności, bez uprzedniego postępowania egzekucyjnego jest przedwczesne. Dopiero bowiem, po bezskutecznych czynnościach egzekucyjnych podjętych przez komornika i po stwierdzeniu przez niego niemożności ściągnięcia należności w drodze egzekucji, istnieje możliwość ich umorzenia. Tak więc możliwość taką sąd rozważa dopiero wówczas, gdy nie istnieje szansa przymusowego ściągnięcia należności oraz gdy nie byłoby możliwe wykonanie grzywny w formach zastępczych.

PUBLIKACJE

Glosa do postanowienia SN z dnia 1 września 2010 r., IV KK 133/10

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia W. Koziulewicz (spraw.).

Sędziowie: T. Artymiuk, K. Cesarz.

Sentencja

Sąd Najwyższy w sprawie M. T. oskarżonego z art. 212 § 1 k.k. i art. 216 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 1 września 2010 r. kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść od postanowienia Sądu Rejonowego w M. z dnia 15 grudnia 2009 r., sygn. akt II Ko 1127/09,

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę skazanego M. T. przekazuje Sądowi Rejonowemu w M. do ponownego rozpoznania.

Uzasadnienie faktyczne

Sąd Rejonowy w M. wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2009 r., sygn. akt VI K 343/08:

- 1)** uznał M. T. za winnego popełnienia czynu z art. 212 § 1 k.k. i skazał go na karę grzywny w wymiarze 100 stawek dziennych po 10 zł,
- 2)** uznał M. T. za winnego popełnienia czynu z art. 216 § 1 k.k. i skazał go na karę grzywny w wymiarze 100 stawek dziennych po 10 zł,
- 3)** wymierzył mu karę łączną grzywny w wymiarze 180 stawek dziennych po 10 zł,
- 4)** zasądził koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu,
- 5)** zasądził od niego na rzecz oskarżyciela prywatnego Z. C. kwotę 504 zł tytułem udziału w sprawie pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego,
- 6)** zasądził na rzecz Skarbu Państwa koszty w kwocie 459,26 zł - w części obejmującej poniesione wydatki, w pozostałej zaś części zwolnił oskarżonego od uiszczania wydatków i opłat.

Dodatkowo postanowieniem z dnia 19 maja 2009 r., sygn. VI K 343/08, Sąd Rejonowy w M. zasądził od M. T. na rzecz oskarżyciela prywatnego Z. C. kwotę 300 zł tytułem zwrotu zryczałtowanej wartości wydatków poniesionych przez oskarżyciela prywatnego.

Od ww. wyroku apelację złożyli M. T. i jego obrońca.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 7 września 2009 r., sygn. IV 1 Ka 193/09, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając obydwie apelacje za oczywiście bezzasadne.

W dniu 20 października 2010 r. M. T. złożył wniosek o umorzenie zasądzonych kosztów sądowych oraz grzywny całości.

Wniosek umotywował uzyskiwaniem niskich dochodów, posiadaniem dziecka na utrzymaniu oraz złym stanem zdrowia.

Zarządzeniem z dnia 27 października 2009 r. sędzia Sądu Rejonowego w M. wyznaczył termin posiedzenia w przedmiocie rozpoznania wniosku na dzień 15 grudnia 2009 r., bez zarządzenia wywiadu oraz bez dokonania dodatkowych ustaleń.

Na posiedzeniu Sądu Rejonowego w M. w dniu 15 grudnia 2009 r. M. T., uprzedzony o treści art. 175 k.p.k., oświadczył, iż pobiera rentę w wysokości 530 zł, ma na utrzymaniu 14-letnie dziecko, jego żona zarabia 800 zł, posiada gospodarstwo rolne o powierzchni 3 ha. Jest chory i nie da rady pracować. Nie ma z czego żyć, brakuje mu na życie i lekarstwa.

Sąd Rejonowy w M. postanowieniem z dnia 15 grudnia 2009 r., sygn. akt II Ko 1127/09:

1) umorzył w części grzywnę, to jest kwotę 800 zł, orzeczoną wobec M. T. wyrokiem Sądu Rejonowego w M. z dnia 27 kwietnia 2009 r., sygn. akt VI K 343/08 oraz umorzył koszty sądowe,

2) rozłożył M. T. pozostałą do uiszczenia grzywnę w kwocie 1.000 zł, orzeczoną wyrokiem opisanym w pkt 1 na 20 rat miesięcznych po 50 zł płatnych do 10 każdego miesiąca począwszy od stycznia 2010 r.

Od tego postanowienia kasację złożył Prokurator Generalny. Zaskarżył to postanowienie w całości na niekorzyść M. T. i zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa karnego wykonawczego - art. 51 k.k.w., poprzez wydanie orzeczenia o częściowym umorzeniu kary grzywny bez rozważenia, czy wykonanie kary przez M. T. było niemożliwe z przyczyn od niego niezależnych oraz czy wykonanie kary w innej drodze jest niemożliwe lub niecelowe, a nadto bez zweryfikowania okoliczności podanych przez oskarżonego po uprzedzeniu go o treści art. 175 k.p.k., a dotyczących jego sytuacji majątkowej, rodzinnej i zdrowotnej, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w M. do ponownego rozpoznania.

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Rację ma bowiem skarżący, gdy podnosi, że przedmiotowe postanowienie zostało wydane z rażącym naruszeniem przepisu prawa karnego wykonawczego, wskazanym w zarzucie kasacji.

Bezsporne jest, że przed wydaniem postanowienia w przedmiocie całkowitego lub częściowego umorzenia kary grzywny, zgodnie z dyspozycją art. 51 k.k.w., Sąd Rejonowy w M. powinien był ustalić i rozważyć:

- czy skazany z przyczyn od niego niezależnych nie jest w stanie uiścić grzywny (ustalenie braku możliwości uiszczenia grzywny następuje w pierwszej kolejności poprzez podjęcie próby wyegzekwowania grzywny, jednak ani z akt głównych, ani wykonawczych nie wynika, aby wyrok w zakresie grzywny został skierowany do wykonania, ani też, by komornik stwierdził bezskuteczność egzekucji),
- czy możliwe i celowe jest wykonanie zastępczej kary ograniczenia wolności lub zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 45 i 46 k.k.w.),
- czy zachodzą przesłanki do całkowitego lub częściowego umorzenia kary grzywny, w szczególności poprzez procesowe sprawdzenie okoliczności faktycznych podawanych przez skazanego (por. Z. Hołda, K. Postulski: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 2007, s. 254-259).

Z uzasadnienia postanowienia wynika, że Sąd Rejonowy w M. nie rozważał kwestii bezskuteczności egzekucji kary grzywny, jak też potrzeby orzeczenia kary zastępczej. Z kolei okoliczności podane przez skazanego podzielił bez

przeprowadzenia jakichkolwiek czynności sprawdzających. Nie skonfrontował ich nawet z danymi wynikającymi z dokumentów znajdujących się w ujawnionych aktach sprawy VI K 343/08.

Tymczasem ze znajdujących się tych aktach odpisów z ksiąg wieczystych wynika, że M. T. jest właścicielem zarówno gospodarstwa rolnego o powierzchni 2,88 ha (k. 53), ja i współwłaścicielem w 1/4 nieruchomości o powierzchni 21,85 ha, położonej w K. W. (k. 54).

Na rozprawie w dniu 3 lutego 2009 r. M. T. podał, że jest właścicielem nieruchomości o powierzchni 2,88 ha wraz zabudowaniami oraz posiada udział w lesie o powierzchni 18 ha. Otrzymuje rentę w wysokości 512 zł, żona zaś wynagrodzenie w wysokości około 900 zł. Ma jedno dziecko na utrzymaniu. Pobiera tzw. dopłaty do produkcji rolnej.

Należy przy tym zauważyć, że ta ostatnia informacja jest o tyle istotna, iż dopłaty są przyznawane wyłącznie wtedy, gdy gospodarstwo prowadzi produkcję rolną, co przeczyłoby tezie, że stan zdrowia skazanego uniemożliwia mu jakąkolwiek pracę.

Trafnie wskazuje Prokurator Generalny, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono m.in. pogląd, iż przesłanką stwierdzenia niemożliwości i nierealności uiszczenia grzywny i kosztów jest bezskuteczność egzekucji. Stąd też domaganie się umorzenia w całości tych należności, bez uprzedniego postępowania egzekucyjnego, jest przedwczesne. Dopiero bowiem po bezskutecznych czynnościach egzekucyjnych podjętych przez komornika i po stwierdzeniu przez niego niemożności ściągnięcia należności w drodze egzekucji istnieje możliwość ich umorzenia. Tak więc możliwość taką sąd rozważa dopiero wówczas, gdy nie istnieje szansa przymusowego ściągnięcia należności oraz gdy nie byłoby możliwe wykonanie grzywny w formach zastępczych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2006 r., WZ 10/06, R-OSNKW 2006, poz. 642).

Podkreślono też, że oświadczenie skazanego o braku jakiegokolwiek majątku umożliwiającego uiszczenie grzywny bez stosownej urzędowej weryfikacji stanu jego majątku, zwłaszcza w sytuacji wykonywania przez skazanego stałej pracy zarobkowej, nie może stanowić dla sądu wystarczającego dowodu dla stwierdzenia bezskuteczności egzekucji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., WZ 28/05, R-OSNKW 2005, poz. 1047).

Skoro trafna jest konstatacja z kasacji, że Sąd Rejonowy w M. rozpoznał sprawę z naruszeniem wymogów art. 51 k.k.w., to Sąd Najwyższy z mocy art. 537 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę w przedmiocie wniosku skazanego M. T. o umorzenie grzywny i kosztów sądowych przekazał Sądowi Rejonowemu w M. do ponownego rozpoznania.